

SOCIÁLNÍ KAPITÁL A DEMOKRACIE V PROVINCÍCH ARGENTINY

Tomáš Herčík*

Abstract: *The aim of this paper is to test the hypothesis that social capital produces greater democratic governance in the Argentine provinces. In his work, Robert D. Putnam has developed the theory that social capital contributes to good governance and democracy. Some authors have also studied the effect of social capital on democracy in certain states. In some countries, however, there are significant regional differences both in terms of democracy and social capital. The author of this paper asks the following question: what causes there to be differences in the democratic character of the Argentine provinces? This paper also presents the author's analysis of social capital and its impact on democracy in the provinces of Argentina. The method of regression analysis is used and the author tests the effect of three independent variables on sub-national democracy in Argentina – social capital, the provinces' income from the Federal Government, and GDP per capita. In this case, the concept of social capital is based in part on Putnam's concept and mainly includes the voluntary participation of citizens in NGOs and the concentration of these organisations, but to some extent also generalized trust and reciprocity.*

Key words: *social capital, civil society, subnational democracy, Argentina, Argentine provinces.*

*Mgr. Tomáš Herčík, Katedra politologie, Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, tomas.hercik@uhk.cz.

1. Úvod

Demokracie bývá velmi často označována za „vládu lidu“ či „vládu většiny“. Tato označení mohou naznačovat určité spojení mezi občanskou společností a její vládou. Mnoho autorů opravdu dává spojení mezi občanskou společností a demokratickou vládou velký význam. Dá se však doopravdy vysledovat vliv občanské společnosti na nejrozšířenější formu demokracie, tedy zastupitelskou vládu, v současnosti? A dále: dá se případně tento vliv nějakým způsobem měřit?

Hlavním cílem tohoto článku bude zjistit, zda má sociální kapitál vliv na demokracii v argentinských provinciích. Autor přitom vychází z konceptu sociálního kapitálu Roberta D. Putnama (1993, 1995, 2000). Zkoumanými jednotkami zde budou argentinské provincie, z čehož je patrné, že analýza bude provedena na regionální úrovni. Autor si vybral argentinské provincie ze dvou důvodů: (1) jednak se předešlí autoři zabývající se sociálním kapitálem v Argentině soustředili především na národní úroveň (např. Klesner 2007), takže se jedná do velké míry o neprobádanou oblast. Druhým důvodem (2) je předpoklad, že na regionální úrovni by měly být lépe vidět mechanismy sociálního kapitálu a jeho možný vliv na místní politický život.

Argentina je považována za stát, kde existují velké regionální rozdíly. Jsou tu velké rozdíly nejen v ekonomických dotacích (Bakke a Wibbels 2006, 4), ale také v provinciální politice. Některé provincie jsou též méně demokratické než ostatní, čímž se zabývají vybrané studie zaměřené na charakter režimů na subnacionální úrovni. Nabízí se zde otázka, čím jsou tyto rozdíly způsobeny? Autor tohoto článku se pokouší ověřit možnost, že jsou způsobeny sociálním kapitálem, respektive určitými charakteristikami občanské společnosti.

Důvodem pro zvolení teorie sociálního kapitálu bylo to, že v určitých podmínkách může velmi dobře vysvětlovat regionální politické, ale i další rozdíly. To ostatně dokládá Putnam (1993) na případech italských regionů (viz dále). Existují samozřejmě i další, zejména ekonomické teorie, které by teoreticky mohly tyto rozdíly vysvětlovat, přičemž některé z nich budou zmíněny v další části práce. Teorie sociálního kapitálu však představuje možnost ověřit, že za těmito rozdíly by mohla stát občanská společnost a do jisté míry také politická kultura. Tato teorie Putnamovou modifikací získala potenciál k měření účinků občanské společnosti na regionální úrovni, což také využije autor této práce.

Ze všeho nejdříve je však důležité si teoreticky zarámovat sociální kapitál, kritiku tohoto konceptu a mechanismy, jimiž sociální kapitál může v teoretické rovině ovlivňovat politiku či vládnutí. Ve druhé části budou představeny některé koncepty, jež byly aplikovány na argentinské provincie a také stručně nastíněn charakter argentinské občanské společnosti. Ve třetí části pak budou operacionalizovány proměnné *sociální kapitál* a *provinciální (subnacionální) demokracie* (spolu s některými kontrolními proměnnými) a bude provedena regresní analýza, která by měla prokázat, zda má sociální kapitál v argentinských provinciích nějaký vliv na demokratičnost jejich vlád. Tato analýza by také měla změřit případnou velikost tohoto vlivu. V samotném závěru autor shrne výsledky této analýzy a předloží několik návrhů pro další zkoumání v dané oblasti.

2. SOCIÁLNÍ KAPITÁL – TEORETICKÉ KONCEPTY A KRITIKA

Jak jsem již zmiňoval, sociální kapitál vychází z občanské společnosti. Sociální kapitál sám o sobě může mít určité ekonomické konotace (viz níže) a také občanskou společnost definují někteří autoři (např. Cohen a Arato 1997) ekonomickou optikou. Podle mého názoru však sociální kapitál mnohem více vychází z Peruzzottiho (2004) aktivní složky občanské společnosti, kterou tvoří různé dobrovolné organizace a asociace občanů a jejich sociální interakce. Ty mohou, pokud jsou správně nasměrovány, přispívat také k demokratizaci společnosti, což se může dít například tak, že občanská společnost zprostředkovává kontakt mezi státem a občanem, mobilizuje občany, tlumočí jejich zájmy vládě, omezuje chování vlády pomocí občanského aktivismu a vštěpuje jim demokratické hodnoty (Booth, Bayer Richard 1998). Na druhou stranu, někteří autoři vliv občanské společnosti na demokracii či přímo její politickou roli marginalizují,¹ jiní ji z politických jednání a vlivu na politiku úplně vynechávají.² Teoretici sociálního kapitálu jsou však zastánci naprosto opačných pozic.

Bezpochyby nejznámějším a nejvíce diskutovaným konceptem sociálního kapitálu je ten, který ve svých pracích představil Robert D. Putnam (1993, 1995, 2000), jenž na sociální kapitál pohlíží velmi obecně jako na prvky usnadňující dobrovolnou kooperaci jednotlivců za účelem dosažení nějakého cíle. Podobně definuje sociální kapitál například i Pierre Bourdieu, který však na rozdíl od Putnama spatřuje tyto prvky explicitně v sociálních vztazích a skupinách (Bourdieu 1985, 51), či James S. Coleman, v jehož definici hraje nejdůležitější úlohu kolektivní akce (Coleman 1988). Putnam zdůrazňuje spíše vůli ke kooperaci, tedy jakýsi předstupeň sociálních vztahů a členství v sociálních skupinách. Tomuto pojetí se přibližuje definice sociálního kapitálu Francise Fukuyamy, pro něhož je nejdůležitějším prvkem šíření hodnot a norem jedinců, které vedou ke kooperaci. Hodnoty vedoucí ke kooperaci však podle něj nemusí vždy vést ke vzniku sociálního kapitálu. Příkladem špatných hodnot a norem, jež sice vedou ke kooperaci mezi jedinci, ale ne k produkci sociálního kapitálu, je italská Mafie (Fukuyama 1997, 377–379). John Field zase uvádí, že velmi důležitou skutečností při tvorbě sociálního kapitálu je to, kolik ostatních jedinců daný jedinec zná a s kolika z nich utužuje své vztahy (Field 2008).

Sociální kapitál není roven míře reciprocity ve společnosti, jak by mohly některé jeho charakteristiky napovídat. Putnam upozorňuje, že normy reciprocity jsou pouze součástí sociálního kapitálu. Dalšími prvky sociálního kapitálu jsou potom podle něj tzv. sítě a také důvěra mezi lidmi (Putnam 1993).

¹Např. Joseph Schumpeter v knize *Capitalism, Socialism, and Democracy* (2003, první vydání 1943) uvádí, že v žádné společnosti té doby, která byla považována za demokratickou (s výjimkou USA), nefungoval systém tak, že by si lidé skutečně vybírali svoji vládu, a dále se také snaží zdůraznit různost názorů a neexistenci společného dobra, z čehož pro něj vyplývá, že občanská společnost nemůže postupovat jednotně (Schumpeter 2003, 252–283).

²Např. Adam Przeworski (1995), který tvrdil, že občanská společnost v nově vznikajících demokraciích by se jednání o politice vůbec neměla účastnit a vše by mělo zůstat na dohodě mezi vládou a příslušnými ekonomickými segmenty. Vytváření obdobných segmentů, avšak uvnitř občanské společnosti, navrhuje svým konceptem neokorporativismu také Phillipp C. Schmitter (1974). V takovém systému by byla rovnováha moci výrazně nakloněna vládě. Navíc by občanská společnost v neokorporativismu mohla být manipulována vyjednávací korporací (Diamond 1999).

Sítěmi Putnam myslí spleť vazeb, jež umožňují společenskou výměnu. Tu usnadňuje právě reciprocita, která by v ideálním případě měla být generalizovaná. To znamená, že jeden aktér učiní druhému laskavost s očekáváním toho, že mu bude někdy oplacena. Proti tomu stojí reciprocita vyvážená, kde dva aktéři provedou mezi sebou společenskou výměnu a jsou vyrovnaní. Síť vytvořená na základu generalizované reciprocitě pak mají různý charakter, obecně se však dá říct, že existují dva hlavní druhy těchto sítí: horizontální a vertikální. Podle Putnama jsou lepší variantou sítě s horizontální strukturou, kde jsou si všichni aktéři rovni, zároveň však upozorňuje, že téměř všechny sítě ve společnosti jsou mixem obojího, tedy mají částečně horizontální a částečně vertikální strukturu. Existují však příklady sítí či organizací, jež mají výrazně více horizontální strukturu. Putnam je nazývá sítěmi občanské účasti a patří k nim například sousedské organizace, sportovní kluby, masové politické strany a podobně. Takové organizace pak tvoří nezbytnou složku sociálního kapitálu, jelikož v nich dochází ke snadnějšímu přenosu informací, což usnadňuje kolektivní akce. Vertikální struktura takový přenos informací neumožňuje jednoduše z důvodu, že si jedinci nejsou rovni. Příliš těsné horizontální vazby, jako jsou například mezi příbuznými či v semknutých etnických skupinách, také nepřispívají ke vzniku sociálního kapitálu. Vzniká zde totiž problém, že tyto skupiny nejsou ochotné kooperovat mezi sebou (Putnam 1993, 172–175).

Podle Putnama jsou horizontální vazby a s nimi spojené členství v některých dobrovolných organizacích důležité také pro institucionální uspořádání dané společnosti. V *Making Democracy Work*³ doslova uvádí: „členství v horizontálně uspořádaných skupinách (jako jsou sportovní kluby, družstva, spolky vzájemné pomoci, kulturní asociace a dobrovolné odbory) může být pozitivně spojeno s dobrým vládnutím“ (Putnam 1993, 175). Tato slova potvrzuje i v pozdější práci *Bowling Alone: America's Declining Social Capital*: „normy a sítě občanské účasti také silně ovlivňují výkon zastupitelské vlády“ (Putnam 1995, 66). Putnam však jde ještě dále, když ve stejném díle tvrdí, že mechanismy občanské účasti a společenské propojenosti produkují lepší školy, rychlejší ekonomický rozvoj, nižší kriminalitu a efektivnější vládu (Putnam 1995, 66–67).

V Putnamově analýze je také patrný velký vliv Alexise de Toquevilla a jeho díla *Demokracie v Americe*, které vyšlo již v roce 1835. De Toqueville se v tomto přelomovém díle zabýval, podobně jako Putnam, vztahy v komunitách (v USA) založených na reciprocitě, již bychom dle Putnamových charakteristik mohli nazvat generalizovanou. Tyto vztahy pak podle něj byly jedním z klíčových pilířů americké demokracie té doby (de Toqueville 2000).

Koncept sociálního kapitálu Roberta D. Putnama byl podroben velké míře kritiky, která má rozličný charakter. Někteří autoři kritizují Putnama například za používání pojmu kapitál ve spojení s tímto typem sociální koheze. Grootaert a Bastelaer (2002) například uvádějí, že sociální kapitál sice disponuje určitými podobnostmi s kapitálem ekonomickým (není bezcenný, vytváří kumulované zásoby), ale na druhou stranu zde existují velké odlišnosti. Sociální kapitál totiž

³Toto Putnamovo dílo je zásadní pro pochopení jeho konceptu sociálního kapitálu. Na příkladu italských regionů zde ukazuje, že míra sociálního kapitálu v dané společnosti ovlivňuje (v pozitivním směru) výkon regionálních vlád. Hlavní teze této práce tedy zní: čím více je v dané společnosti sociálního kapitálu, tím „lepší“ zde bude vláda.

na rozdíl od toho ekonomického produkuje sám sebe. Navíc – až charakteristika vztahu mezi dvěma a více jedinci určí, zda bude vznikat a bude aktivován sociální kapitál či nikoliv.

Mnohem více problémovou pro samotný koncept sociálního kapitálu je však kritika, která poukazuje například na problematickou metodologii. James DeFilippis (2001) upozorňuje, že metodika, kterou ve svých dílech používá Putnam, může být pro tak složitou problematiku velmi zjednodušující. DeFilippis také kritizuje příliš pozitivní vidění společnosti v konceptu sociálního kapitálu, které by bylo možné pouze za předpokladu, že by jedinci neměli žádné materiální nároky. V souvislosti s tím vidí jako nesmyslné oddělení sociálního kapitálu od ekonomiky, od jiných forem kapitálu a také od mocenských vztahů, které by přitom mohly vysvětlovat některé Putnamem popisované rozdíly (například mezi bohatými a chudými v knize *Bowling Alone* (2000)). Zde však dle mého názoru DeFilippisova kritika poněkud ztrácí na síle, neboť přechází z úrovně kolektivu na úroveň jedince, což nebyl primární cíl Putnamova zkoumání. Putnam se zabývá kolektivem a jeho dobrem, nikoliv dobrem jedince.

Theda Skocpol (1996) kritizuje Putnama za špatné zacházení s daty v článku „Bowling Alone“ (1995)⁴ a také za to, že opomíjí například organizační a třídní kritérium v posuzovaných asociacích. S organizační složkou pak souvisí její oddělování sociálního kapitálu od vlády a vládnutí, protože mnohé asociace byly organizovány právě vládou. Zde by však mohla být na místě námitka, že Putnam zdůrazňuje zejména dobrovolnost jedinců, na jejímž základě se do těchto organizací hlásí, nikoliv to, kdo tyto asociace založil. Skocpol však dále uvádí, že členství může být také organizováno vládou. Skocpol navíc nesouhlasí s jedním z Putnamových závěrů, že Američanů v dobrovolných asociacích ubývá z důvodu rostoucích individuálních zájmů, ale může jich tam ubývat z důvodu, že jim daná organizace nemá co nabídnout a z nějakého důvodu se nestihla přizpůsobit na podmínky současného světa. Problémem je také podle Skocpol to, že Putnamův koncept nepostihuje konflikt mezi generacemi v 60. a 70. letech minulého století. Zde je patrné zejména odmítání „starých“ asociací mladší generací. Další prvek její kritiky, v němž se shoduje s DeFilippisem, spočívá v údajném Putnamovu zaslepení de Toquevillem a pozitivním vidění sociálního kapitálu.

Kritika Thedy Skocpol ohledně střetu generací naznačuje, že Putnam se v *Bowling Alone* málo zaměřoval na historické události a kontext, díky němuž docházelo k poklesu členů dobrovolných asociací. V knize *Making Democracy Work* (1993) však Putnam podle Sidneyho Tarrowa (1996) historický kontext naopak přeceňuje a navíc si ho vykládá účelně a špatně. Tarrow poukazuje na to, že si Putnam záměrně vybral určité úseky italských dějin, které se do jeho práce hodí. V těchto úsecích se pak měly rozvíjet občanské tradice zejména na severu Itálie, ale Tarrow upozorňuje, že tyto tradice nemusely mít vždy pozitivní charakter, vazby v nich byly často směřovány vertikálně a Putnam například opomíjí 19. století, kdy byl italský jih prakticky vykořisťován severem.

⁴Putnam vydal v roce 1995 článek nazvaný „Bowling Alone: America's Declining Social Capital“, kde argumentoval, že v USA ubývá jedinců v dobrovolných asociacích, což má za následek úbytek sociálního kapitálu. V roce 2000 pak vydal knihu *Bowling Alone: The Collapse and Revival of the American Community*, kde tento argument rozšiřuje a odpovídá na mnohé kritiky původního článku.

Boix a Posner (1996) do jisté míry rozpracovávají Putnamovy teze. Souhlasí s kritikou, že sociální kapitál není tak jednoduchou entitou, jak by se z Putnamových prací mohlo zdát, a také s tím, že nemusí být vždy pozitivní. Jeho nadměrná existence může způsobovat i vznik pro společnost škodlivých organizací či zneužívání organizací k individuálnímu prospěchu. Boix a Posner vidí problém také v tom, že Putnamův model společnosti je vlastně konsociační model politiky, jenž se v praxi příliš neosvědčil a má mnoho negativ. Pokud by to ve skutečnosti takto fungovalo, tak by podle nich stačilo „investovat“ do určitých sociálně-politických sektorů, což by zvýšilo vládní výkon a nevznikla by zde potřeba změny ve společnosti.

John Field (2008) upozorňuje na možné negativní vlivy vysoké koncentrace sociálního kapitálu. Poukazuje na možné zneužití přílišné důvěry některých jedinců jinými tam, kde je velké množství sociálního kapitálu. Vysoká koncentrace sociálního kapitálu tak podle něj může být spojena i s vyšší kriminalitou v dané společnosti, k čemuž se ještě vrátíme.

Na možné zneužívání sociálního kapitálu k vlastnímu prospěchu ze strany jedinců a jejich skupin upozorňují i další autoři (např. Sobel 2002). Je to také častá kritika ekonomů a teoretiků racionální volby, kteří přirovnávají sociální prostředí k prostředí ekonomickému – každý jedinec zde dělá každé rozhodnutí s vidinou zisku a vlastního užitku prostřednictvím individuálních a kolektivních akcí.⁵

Za kritiky sociálního kapitálu by se dali považovat také institucionalisté (např. Ostrom 1990), kteří argumentují, že rozdíly na mezistátní úrovni či mezi jednotlivými regiony jsou způsobeny nastavením institucí, jež zde fungují. V našem či Putnamově případě (tzn. v případě argentinských provincií nebo italských regionů) se však dá odmítnout tím, že tyto jednotky měly prvotní pravomoci a instituce stejné, dané shora centrální vládou (Kostelecký, Patočková a Vobecká 2007). Pozdější variace by tak spíše mohl vysvětlovat sociální kapitál nebo jiné teorie, které by ukázaly, proč se autority v těchto regionech rozhodly pro odlišný přístup.

3. MECHANISMY, KTERÝMI SOCIÁLNÍ KAPITÁL OVLIVŇUJE VLÁDU

Putnam ve svých pracích přímo spojuje sociální kapitál s výkonem vlád a jejich demokratičností, což znamená, že čím více je ve společnosti generalizované reciprocity, ochoty se sdružovat a občanské účasti na kolektivních akcích, tím lepší bude mít vládu.

V případě sociálního kapitálu je třeba se zaměřit na charakter asociací, do nichž jednotlivci vstupují. Různé asociace totiž mohou ovlivňovat výkon vlád protichůdně a také mohou rozdílně působit v rámci sociálního kapitálu (Stolle a Rochon 1998). Z toho vyplývá, že je důležité si dopředu jasně definovat, které asociace nebo jejich typy jsou součástí sociálního kapitálu.

Generalizovaná reciprocita představuje podle některých autorů důležitější prvek sociálního kapitálu při ovlivňování vlád než občanská účast (Knack 2002). Důvěra mezi jedinci, jež v rámci této reciprocity vzniká, totiž může mít také vliv na vlády. Mezi jedinci vzniká oboustranný vztah, kdy jedinec věří, že jeho důvěra v druhého

⁵Srovnej např. Buchanan a Tullock (1965, 31–40) a Olson (1975, 60–65).

bude opětována a naopak. Takový vztah vzniká mezi vládou a občany podle některých jen velmi těžko (Hardin 1998, 9–12). Toto je založeno na předpokladu, že je daná vláda závislá na důvěře občanů, ti však nejsou závislí na důvěře ve vládu. Důvěra občanů ve vládu má však obdobný charakter jako jejich důvěra v další jednotlivce. Občané musí věřit vládě, že vyslyší jejich požadavky, a vláda zase musí věřit občanům, že ji budou podporovat. Je to tedy vztah založený na reciprocitě.

Podle některých autorů přispívá sociální kapitál k vyšší odpovědnosti vlády, protože ta musí být při jeho vysoké koncentraci otevřená široké škále požadavků občanů. Může také usnadňovat dohody v případě vysoké polarizace politických preferencí, což může být pozitivním prvkem v případě náhlých krizí či nouzových řešení (Boix a Posner 1998; Knack 2002). Optimistické předpoklady o chování druhých, jež jsou součástí sociálního kapitálu, pak mohou vést k některým dalším pozitivním charakteristikám dané vlády. Vláda tak ve společnosti s vysokou koncentrací sociálního kapitálu například nemusí užívat donucovací prostředky (Boix a Posner 1998).

Sociální kapitál může přispět také ke změně občanských preferencí, kdy občané preferují spíše kolektivní zájmy na úkor individuálních a důležitá je pro ně spíše budoucnost komunity než její přítomnost (Boix a Posner 1998). Kolektivní zájmy a kooperaci pak může podporovat nejen u občanů, ale také mezi úředníky a veřejnými správci, což může zabránit a lépe předcházet kolapsu systému. Ten je potom efektivnější a může využívat inovace a flexibilitu v politickém rozhodování (Wakefield Laughlin 2012, 50).

Výše jsem zmiňoval, že důvěra mezi občany a vládou musí být obousměrná. Proto také vláda potřebuje zpětnou vazbu od občanů. Odpovědná vláda potřebuje tuto vazbu k provádění své politiky, aby si udržovala či případně zvyšovala důvěru občanů. Musí přinejmenším vytvářet dojem, že občané jsou tvůrci její politiky. Tato zpětná vazba také slouží ke kontrole nekompetentních úředníků a politiků, kteří chtějí zneužívat své posty k obohacení a uplatnění soukromých zájmů. Přílišný individualismus u občanů naopak přispívá k nezájmu o politiku, volby a informace o výkonu vlády (Knack 2002).

Podle Putnama (1993) je dobrá vláda efektivní a reagující na požadavky občanů, přičemž by zároveň měla být demokratická. Doslova uvádí: „*Dobrá demokratická vláda nejenže posuzuje požadavky svých občanů (což znamená, že je reagující), ale také účinně koná na základě těchto požadavků (což znamená, že je efektivní)*“ (Putnam 1993, 65). O posouzení účinků sociálního kapitálu na demokratičnost vlády se již pokusili někteří autoři. Eric M. Uslaner a Gabriel Badescu (2003) se zaměřují na rozdíly mezi úrovní sociálního kapitálu v západních a postkomunistických zemích. Nižší úroveň v postkomunistických zemích je podle nich způsobena právě jejich komunistickou minulostí, kdy tam vznikalo mnoho nových organizací, ale nízká úroveň důvěry a ochoty k občanské účasti jednotlivcům bránila v participaci (Uslaner a Badescu 2003).

4. ROZDÍLY MEZI ARGENTINSKÝMI PROVINCIEMI – MOŽNÁ VYSVĚTLENÍ

V úvodu tohoto článku jsem zmiňoval, že existují podstatné rozdíly mezi jednotlivými argentinskými provinciemi, a to nejen na úrovni demokracie, ale také na-

příklad z ekonomického nebo sociálního hlediska. Tyto rozdíly řeší velké množství autorů, vzhledem k rozsahu článku však níže zmíním pouze některé z nich, respektive některá z jejich východisek.

Rentiérská teorie je jednou z možností, kterými by se tyto rozdíly daly za určitých podmínek vysvětlit. Je založena na předpokladu, že stát má hlavní příjmy nikoliv z daní od občanů, ale z jiných zdrojů, nejčastěji přírodního bohatství. Bývá spojována především s arabskými státy, které exportují ropu (Levins 2013, 389–390). Carlos Gervasoni (2010) se snaží tuto teorii aplikovat na argentinské provincie. Na této úrovni funguje rentiérská teorie poněkud odlišně než na národní úrovni. Provincie jsou totiž příjemci renty, která pochází ze státní pokladny. Tato renta navíc nemá původ v surovinových zdrojích, ale v daních vybraných na národní úrovni. Provincie jsou na této rentě podle některých autorů do značné míry závislé (Bakke a Wibbels 2006, 17–18). Gervasoni dává do souvislosti výšku těchto příjmů u jednotlivých provincií a také to, jak silné mají daňové vazby na své občany s tím, jaká je v dané provincii vláda, respektive jaká je její míra demokracie. Síla daňových vazeb dělí provincie na rentiérské a ty ostatní. Rentiérské mají na rozdíl od ostatních příjmy, které nepocházejí hlavně z daní podniků a pracovníků, ale z jiných (nezávislých) zdrojů. Tyto provincie a jejich představitelé pak nejsou limitováni tlakem soukromého sektoru a mohou příjmy ze státní kasy investovat do klientelismu a dalších nástrojů, které je udrží u moci. V takových provinciích je potom prostor pro politickou soutěž, a tudíž i demokracii, velmi omezený (Gervasoni 2010, 302–307).

Sebastián L. Mazzuca, který se také zabýval Argentinou, ale na celostátní úrovni, nabízí pohled na problematiku z druhé strany. Tvrdí, že vlády manželů Kirchnerových stály a stojí na takzvaném rentiérském populismu. To znamená, že vláda profituje z komodity, které má daná země dost (v případě Argentiny zmiňuje Mazzuca zejména sójové boby a také městský průmysl) (Mazzuca 2013, 108–120).

Ekonomický úhel pohledu na rozdíly mezi jednotlivými provinciemi předkládají také další autoři, kteří rozebírají rozdíly v příjmech provincií od centrální vlády a nakládání s těmito penězi ze strany jednotlivých politiků, jejich využívání k prosazování vlastní politiky a získávání podpory voličů (např. Jones, Sanguinetti a Tommasi 1999; Moscovich 2012).⁶ Například Allyson Lucinda Benton (2002) se na provinciální vlády a jejich vztahy s národní exekutivou dívá optikou ekonomických krizí. Podle ní jsou vztahy mezi nimi harmonické v době ekonomické stability, kdy si strany (především Partido Justicialista a Unión Cívica Radical) potřebují udržovat podporu v provinciích, ale v období krizí se značně zhoršují a národní exekutiva diktuje politiku provinciím (Benton 2002). Na něco podobného upozorňuje Edward L. Gibson (2005), jenž také vyzdvihuje vztahy mezi těmito úrovněmi a upozorňuje, že tyto vztahy společně s událostmi v provinciích mohou způsobovat rozdílnou charakteristiku lokálních režimů v rámci jednoho státu (Gibson 2005). V podobné rovině se pohybuje i Jacqueline Behrend (2011), jejíž koncept takzvaných uzavřených her spojuje několik pozitivních a negativních prvků vládnutí,

⁶V tomto směru se často v souvislosti s Argentinou hovoří o takzvaném „*vote buying*“, tedy o kupování hlasů voličů. Daný politik, strana nebo hnutí poskytují voličům různé benefity, a to buď přímo finanční, nebo v podobě různých drobných darů. Tyto věci potom ovlivňují voliče při rozhodování, koho volit (Brusco, Nazareno a Stokes 2004).

kteří se v jednotlivých provinciích vyskytují. Jde například o svobodné a férové volby, rodinnou politiku, kontrolu médií a další. Behrend zároveň upozorňuje, že všechny argentinské provincie jsou součástí demokratického státu, dochází v nich k pravidelným a férovým volbám, je zde svoboda projevu a shromažďování a další typické prvky demokratických režimů. Hrubé porušování ústav a těchto zásad je zde velmi výjimečné, přesto je však charakter zdejších vlád odlišný (Behrend 2011).

Pokud se tedy znovu zaměříme na jednotlivá pojetí vládnutí v provinciích Argentiny, nalezneme zde různé přístupy. Všechna tato pojetí však mají společnou jednu věc – ukazují, že existují rozdíly (často velmi značné) mezi jednotlivými provinciemi. Žádný ze zmíněných textů se však nevěnoval primárně spojení mezi občanskou společností a charakterem vlád v argentinských provinciích. Tím, kdo volí zastupitele provincií, jsou přitom argentinští občané a možný oboustranný vztah mezi občany a vládou byl již popsán výše. Existuje zde tedy určitý předpoklad vztahu mezi občanskou společností a charakterem provinciálních vlád.

5. SKUPINY OBČANSKÉ SPOLEČNOSTI V ARGENTINĚ

Na tomto místě je důležité stručně definovat občanskou společnost v Argentině, neboť sociální kapitál do velké míry vychází právě z občanské společnosti. Ta argentinská procházela v minulém století turbulentním obdobím a podstatnou roli při transformaci společnosti hrály politické změny, jež se v Argentině⁷ odehrávaly. Etapy perónismu, vláda vojenské junty, politicko-ekonomická transformace devadesátých let či obrovská ekonomická krize na prahu nového tisíciletí znamenaly pro Argentinu a tamní občanskou společnost velké změny. Velký podíl na této transformaci měla i rostoucí korupce a nedůvěryhodnost politiků. Některé nové skupiny občanské společnosti se dokonce vymezovaly proti těm starým (například odborům). Bez zkušenosti starých protestních skupin by však jen těžko některé z nových sektorů občanské společnosti v Argentině získaly sílu (Villalón 2007). Občanská společnost a centrální vláda jsou zde poměrně úzce provázány, argentinská společnost je dnes mnohem sofistikovanější než dříve a vyžaduje větší odpovědnost a transparentnost vlády (Peruzzotti 2010).

Pokud bychom měli vyjmenovat nejdůležitější sektory argentinské společnosti, pak nesmíme opomenout nejrůznější protestní skupiny (Arce a Mangonnet 2013), hnutí za lidská práva (Armony 2004; Peruzzotti 2010), odbory (Palomino 1999 a 2008; Balvé et al. 2012; Senén González, Medwid a Trajtemberg 2008), hnutí nezaměstnaných (Arce a Mangonnet 2013), potomky původních obyvatel (Warren 2009) nebo katolickou církev (Bonnin 2009). Všechny tyto skupiny jsou dodnes velmi důležité, ačkoliv se některé z nich potýkají s velkými problémy.

⁷Argentina je federativní demokracií, která se skládá z 23 provincií a semiautonomního hlavního města. V polovině 19. století byla schválena původní Ústava tohoto státu. Ta spojovala 14 provincií, které předcházely národní vládě a ustavovaly ji. V konfederaci, jež tomuto uspořádání předcházela, naprosto dominovala provincie Buenos Aires, což se promítlo i do pozdější federace, která se tak dá označit za asymetrickou (Diaz-Cayeros 2006, 180). V současné době argentinskou federaci tvoří 24 federálních celků, tedy 23 provincií a hlavní město Buenos Aires. Vlády těchto federálních celků mají dnes poměrně velké ústavní pravomoci, které z nich dělají důležité politické a administrativní entity (Ardanaz, Leiras a Tommasi 2010).

Každá z výše zmíněných společenských skupin je do jisté míry organizovaná. Pro účely této práce je nejdůležitější dobrovolnost takové organizace. V další části práce jsem použil několik indikátorů sociálního kapitálu v argentinských provinciích, které udávají především ochotu se sdružovat a hustotu neziskových (nebo primárně neziskových) organizací. Vycházel jsem přitom z údajů o takzvaných *Cooperativas* a *Mutuales*. *Cooperativas* jsou v podstatě družstva, která fungují na určitých principech, z nichž nejdůležitější je dobrovolné a otevřené členství a také to, že by měla sloužit mimo jiné také k udržitelnému rozvoji komunit, v nichž se nacházejí.⁸ *Mutuales* jsou potom čistě neziskové organizace, které však paradoxně mohou být zaměňovány s některými malými podniky, protože jednají obdobně, často s podobnou efektivitou a spolehlivostí. Poněkud problematické by mohlo být to, že *Mutuales* poskytují služby pouze svým členům (na rozdíl od *Cooperativas*, jež mohou po povolení od státu poskytovat své služby také třetí straně), nicméně členství je zde také založeno čistě na dobrovolnosti. Oba typy organizací mají velmi horizontální strukturu (ačkoliv *Mutuales* mají tři typy členství, nicméně prakticky každý se může stát aktivním členem s hlasovacím právem).⁹ Podle některých autorů jsou také moderním základem sociální ekonomiky a spolu s charakterem své struktury a činnosti mohou přispívat k demokratickému rozvoji společnosti (Palomino 2004). Mezi provinciálními vládami a *Cooperativas* a *Mutuales* potom funguje oboustranný vztah. Vlády jednotlivých provincií často vytvářejí organizace, které zmiňované sdružují, čímž chtějí například přispívat k redukci chudoby. *Cooperativas* a *Mutuales* potom skrze tyto organizace a hlasování v nich mohou zase do určité míry ovlivňovat provinciální vládu a její legislativu, jež se jich dotýká. Většinou jsou však v těchto organizacích zastoupeny pouze některé typy *Cooperativas* a *Mutuales*, což je problematické. Navíc toto zapojení popsaných dvou typů organizací nevyovídá nic o demokratičnosti provinciálních vlád, respektive o vlivu *Cooperativas* a *Mutuales* na demokratičnost provinciálních vlád. Možností existence tohoto vlivu se bude věnovat následující část článku.

6. KONCEPT SUBNACIONÁLNÍ DEMOKRACIE

Pokud zde uvádím subnacionální demokracii, mám tím na mysli demokracii na úrovni nižší, než je stát, v tomto případě tedy v provinciích Argentiny a hlavním městě Buenos Aires. Zaměřím se na rozdíly v úrovni demokracie mezi provinciemi a hlavním městem a také na to, zda je způsobuje sociální kapitál, nebo něco jiného. To znamená, že subnacionální (nebo provinciální) demokracie je v mé analýze závislou proměnnou a sociální kapitál nezávislou proměnnou. V případě provinciální demokracie jsem vytvořil *index subnacionální demokracie*¹⁰ podle Gervasoniho (2010) vzoru. Gervasoni pomocí tohoto indexu zjistil, že na úrovni jednotli-

⁸Zde je na místě uvést, že *Cooperativas* také generují určitý zisk, což není úplně v souladu s Putnamovou teorií, nicméně tento zisk je poté investován zpět do družstva a neměl by být využíván k prospěchu jeho členů. Členové by tak neměli být motivováni ekonomickými zájmy, viz INAES: http://www.inaes.gob.ar/?page_id=696, 20. 10. 2016.

⁹INAES – Instituto Nacional de Asociativismo y Economía Social, http://www.inaes.gob.ar/?page_id=696, 20. 10. 2016.

¹⁰Tento index byl vybrán z důvodu relativně dobré dostupnosti dat a informací z voleb v argentinských provinciích a tím pádem dobrých možností k jeho sestavení.

vých provincií existují značné rozdíly v úrovni jejich demokratičnosti. Tento index tak bude pro mé zkoumání velmi vhodný. Rozdíl však spočívá v teorii, kterou budu testovat. Jak jsem uváděl v předchozí části práce, Gervasoni se zabýval takzvanou rentiérskou teorií a přišel na značnou souvislost s rozdíly v demokracii daných provincií. Jeho zkoumání však do velké míry opomíjí rozměr občanské společnosti. Ačkoliv do něj zahrnul i kontrolní proměnnou, kterou nazval kultura, tak netestoval například vliv organizací občanské společnosti. Podle teoretických východisek některých autorů uvedených výše by však právě toto mělo být příčinou rozdílné demokratičnosti provincií. Z tohoto předpokladu vychází teorie sociálního kapitálu, již zde budu testovat. K tomu mi poslouží *index sociálního kapitálu* složený z několika indikátorů.

7. INDEX SUBNACIONÁLNÍ DEMOKRACIE

Index subnacionální demokracie tak, jak ho načrtnul Gervasoni (2010), se skládá ze dvou skupin indikátorů. První skupinou jsou indikátory zaměřené na *soutěživost*, která je v demokracii velmi důležitá a snad všechny její definice ji zahrnují. Asi nikdo si v dnešní době nedovede představit demokracii bez svobodné soutěže politických subjektů. Druhá skupina indikátorů je potom zaměřena na *vládní kontrolu*. Tato skupina vychází, jak uvádí Gervasoni, z takzvaného protektivního pojetí demokracie, což znamená zejména ochranu práv, zájmů a cílů občanů (Held 2006). Do první skupiny Gervasoni zařadil dva indikátory: *exekutivní soutěživost* a *legislativní soutěživost*. Do druhé skupiny potom *možnost opozice dostat se k moci*, *legislativní kontrolu* a *možnost znovuzvolení*. Indikátory soutěživosti byly používány poměrně často k měření demokracie, ovšem užití pouze těchto indikátorů by mohlo vést k chybné klasifikaci některých provinciálních režimů. Proto je *index subnacionální demokracie* doplněn o druhou skupinu indikátorů. Protože jsem Gervasoniho index převzal bez výjimek, zkráceně zde popíši, jak jsou jednotlivé indikátory charakterizovány a počítány, respektive co je tvoří.

Oba indexy *soutěživosti* měří možnosti opozice porazit guvernérovu stranu nebo koalici, respektive stranu, která se v daných volbách stane vládní – *exekutivní soutěživost* ve volbách guvernéra a viceguvernéra a *legislativní soutěživost* ve volbách do dolních komor provinciálních parlamentů. Výpočet obou je velmi jednoduchý: je to jedna mínus podíl hlasů získaných v guvernéřských volbách stranou dosavadního držitele úřadu (u exekutivní soutěživosti) a jedna mínus podíl hlasů získaných ve volbách do dolní komory provinciálního parlamentu stranou nového (či staronového) guvernéra (u legislativní soutěživosti). Gervasoni upozorňuje, že vysoké volební zisky u politických stran v provinciálních volbách guvernéřů a viceguvernéřů svědčí o tom, že před volbami nastala situace, již popisuje jako „nerovné hrací pole“ (Gervasoni 2010, 316). To platí také naopak – pokud se objeví velmi nerovná situace před volbami, obvykle to vyústí ve velmi dobrý výsledek strany držitele úřadu. Tato situace však může být také narušena nějakou nenadálou událostí, například zásahem federální vlády. Pokud je však tato situace narušena tím způsobem, že i přes toto narušení vyhraje volby strana držitele úřadu (i když s nižším ziskem), na systematickou složku indikátoru to nemá příliš vliv. U těchto

dvou indikátorů tedy platí mechanismus, že čím vyšší volební zisk strany, tím nižší je *soutěživost*.

Do druhé skupiny indikátorů spadá *možnost opozice dostat se k moci*, což je indikátor, pomocí kterého se měří, do jaké míry byl schopen dosavadní držitel úřadu (guvernér) uspět v daných volbách. Zde je mechanismus takový, že větší demokracie je tam, kde dochází ke střídání stran u moci, případně alespoň k alternaci moci v rámci jedné strany, než tam, kde zůstává u moci stále jeden člověk. Tento indikátor nabývá hodnot od 1 do 3, přičemž 1 značí, že křeslo guvernéra získala opozice, 2 znamená, že toto křeslo získal člověk ze stejné strany nebo koalice jako byl dosavadní guvernér, přičemž by ale tento člověk neměl být jeho příbuzným nebo blízkým politickým spojencem,¹¹ a hodnota 3 značí, že dosavadní guvernér křeslo obhájil, případně že připadlo jeho příbuznému či blízkému spojenci. Dalším indikátorem z této skupiny je *legislativní kontrola*. Tento indikátor je, co se týče jeho specifikace, velmi obdobný jako *legislativní soutěživost*, nicméně zde se měří to, do jaké míry byla strana dosavadního guvernéra schopna uspět ve volbách do dolní komory provinciálního parlamentu. Je to tedy podíl hlasů, který strana dosavadního držitele úřadu získala v daných volbách. Posledním indikátorem z této skupiny je *možnost znovuzvolení*. To je indikátor, který poukazuje na ústavní nastavení daných provincií, konkrétně tedy na to, zda daná ústava povoluje znovuzvolení guvernéra, nebo ne. Pokud ústava nepovoluje okamžité znovuzvolení, pak je hodnota indikátoru 0, pokud povoluje jedno znovuzvolení, bude hodnota 1, pokud povoluje dvě znovuzvolení, bude hodnota indikátoru 2, a pokud ústava nijak neomezuje znovuzvolení, bude jeho hodnota 3.¹²

Tyto indikátory jsou získány z dat z voleb konaných v jednotlivých provinciích od roku 2003, tedy z dat, která nepoužíval ve své analýze Gervasoni. Hlavním důvodem pro tento výběr dat bylo zjistit, zda nastaly v jednotlivých provinciích nějaké posuny ohledně subnacionální demokracie. V některých případech se přitom jedná o data z dvojích voleb, v některých z trojích.¹³

Vzhledem ke konceptuální odlišnosti indikátorů subnacionální demokracie jsem obdobně jako Gervasoni u všech indikátorů tohoto indexu provedl faktorovou analýzu, a to s podobnými výsledky. To znamená, že jsem zjišťoval, zda jsou konceptuálně odlišné součásti indexu (indikátory soutěživosti a indikátory kontroly vlády) odlišné i empiricky. Faktorová analýza se používá k tomu, aby takto konceptuálně odlišné indikátory spojila v co nejmenší použitelný počet proměnných. V tomto případě mi vyšla tak, že jsem našel pouze jeden významný faktor s mnohem větším rozptylem, než má druhý faktor (první má vlastní číslo 3,039 a druhý

¹¹V této práci jsem vycházel z toho, že blízkým politickým spojencem se rozumí bývalý viceguvernér (pokud v daných volbách nevystupoval otevřeně proti stávajícímu guvernérovi), respektive člověk, kterého dosavadní guvernér navrhne, případně otevřeně podporuje.

¹²Hodnoty u indikátorů *kontroly vlády* jsem pro účely této analýzy otočil tak, aby jejich vyšší hodnota odpovídala větší míře demokracie. V Tabulce 1 jsou však uvedeny indikátory v původních hodnotách.

¹³Ve většině provincií se od roku 2003 konaly další souběžné volby v letech 2007 a 2011, pouze v případech provincií Corrientes a Santiago del Estero v letech 2005, 2009 (S. del E. 2008) a 2013. Volby v roce 2015 nejsou zahrnuty, protože výzkum probíhal před nimi.

0,914¹⁴). Proto jsem k určení hodnot *indexu subnacionální demokracie* použil pouze první faktor.

Z výsledků této analýzy vyplývá (Tabulka 1), že nejnižší hodnoty subnacionální demokracie má provincie Formosa (-2,42), která vykazuje jak nízké hodnoty v obou indikátorech *soutěživosti*, tak i naopak vysoké hodnoty u indikátorů *omezení moci vlády*, zde to je konkrétně neomezené znovuzvolení, v obou posuzovaných případech byl guvernér znovuzvolen (se 76,4 % a 75,3 % hlasů) a *kontrola legislativy* guvernérovou stranou je velmi vysoká (v průměru 0,76). Nejlepší hodnoty (2,22) naopak vykazuje provincie Tierra del Fuego, která má vysokou *exekutivní i legislativní soutěživost*, velmi nízkou *kontrolu legislativy* (0,16), ve volbách roku 2007 byla zvolena opozice a Ústava povoluje maximálně jedno okamžité znovuzvolení.

Tabulka 1: Index subnacionální demokracie a její indikátory: statistiky jednotlivých provincií.

Table 1: Subnational democracy index and its indicators: statistics of Argentine provinces.

Provincie	Subnacionální demokracie	Exekutivní soutěživost	Legislativní soutěživost	Možnost opozice dostat se k moci	Kontrola legislativy	Možnost znovuzvolení
Buenos Aires	-,32579	,48	,51	2,50	,49	3,00
Catamarca	-,22681	,46	,50	3,00	,50	,00
Córdoba	,26995	,60	,63	3,00	,37	3,00
Corrientes	,45123	,59	,55	2,60	,46	1,00
Entre Ríos	,08338	,49	,50	2,50	,50	,00
Formosa	-2,42332	,24	,24	3,00	,76	3,00
Chaco	-,15820	,43	,46	2,00	,55	1,00
Chubut	-,48058	,41	,45	2,50	,55	1,00
Jujuy	,45845	,53	,55	2,50	,45	,00
La Pampa	-,30245	,50	,51	2,50	,49	3,00
La Rioja	,74444	,53	,58	2,00	,38	1,00
Mendoza	1,96281	,74	,60	1,50	,27	,00
Misiones	-,51905	,43	,43	2,50	,57	1,00
Neuquén	,13334	,51	,53	2,50	,47	1,00
Río Negro	,29702	,58	,52	3,00	,35	1,00
Salta	,29181	,48	,58	2,00	,46	2,00
San Juan	-1,17878	,35	,38	3,00	,62	1,00
San Luis	-1,13342	,28	,49	3,00	,51	3,00
Santiago del Estero	-,32089	,37	,48	2,60	,50	1,00
Santa Cruz	-,99086	,45	,39	2,50	,61	3,00
Santa Fe	1,25703	,59	,57	1,50	,39	,00
Tierra del Fuego	2,21615	,63	,84	2,00	,14	1,00
Tucumán	-,10545	,26	,65	3,00	,35	1,00

Zdroj: Andy Tow blog (Atlas Electoral), Ministerio del Interior, ústavy provincií a vlastní výpočty.

Tři případy z daného výzkumu jsou *outliers* – Tierra del Fuego, Mendoza a Formosa. Je více možností, jak s těmito případy zacházet. Rozhodl jsem se pro řešení, jež navrhuje Tabachnik a Fidell (2013), to jest provedení dvou analýz, přičemž jedna z nich bude obsahovat *outliers*, druhá nikoliv. Z výsledků dvou analýz se

¹⁴Toto je důležité číslo pro takzvané Kaiserovo kritérium, které nám určuje, že pouze faktory s hodnotou 1 a větší jsou vhodné k dalšímu zkoumání (Pallant, 2001).

potom dá lépe odhadnout, zda *outliers* zásadním způsobem ovlivňují výsledky, či nikoliv.¹⁵

8. INDEX SOCIÁLNÍHO KAPITÁLU

Index sociálního kapitálu bude v tomto článku původní, což vyžaduje operacionalizaci proměnné sociální kapitál. Při operacionalizaci sociálního kapitálu jsem vycházel předně z Putnamova (1993, 2000) konceptu, který dává důraz zejména na dobrovolné asociace, na členství v nich, na ochotu se sdružovat, ale také na generalizovanou důvěru a reciprocitu. Vzhledem k velmi špatné dostupnosti dat jsem však byl nucen přistoupit k určitému kompromisu a uzpůsobit tuto proměnnou podle dat, jež jsou dostupná. Vycházel jsem přitom také částečně z konceptů, které zpracovali někteří další autoři (např. Kostecký, Patočková a Vobecká 2007). *Index sociálního kapitálu* v provinciích Argentiny tak tvoří několik indikátorů.

Prvním z nich je *členství v Cooperativas*, organizacích, které jsou popsány v předchozí části práce. Tento indikátor jsem vytvořil tak, že jsem jednoduše vypočítal procentuální poměr počtu členů *Cooperativas* v jednotlivých provinciích vůči počtu obyvatel každé provincie. Dalším indikátorem je *členství v Mutuales*, přičemž jsem zde postupoval obdobně jako u předchozího indikátoru. Tyto dva indikátory dle mého mínění mohou poměrně dobře ilustrovat *ochotu se sdružovat*. Jako indikátor sociálního kapitálu jsem použil i *hustotu* výše zmiňovaných organizací v jednotlivých provinciích. Je to jednoduše jejich počet v provincii na 1000 obyvatel dané provincie.¹⁶ Dalším indikátorem je *La Iniciativa Asociativa*, jež byla použita ve výzkumu *Indice de Desarrollo Sociedad Civil de Argentina, Total País*¹⁷ z roku 2004. Jedná se o samostatný index, který v tomto výzkumu přímo nazývají „*zdrojem sociálního kapitálu*“ a skládá se z mnoha indikátorů, jež se vztahují zejména k organizacím občanské společnosti. Nejde pouze o členství, ale je zde zahrnut i jejich počet na tisíc obyvatel, procento jejich rozpočtu ve vztahu k HDP, procento jejich vlastních finančních zdrojů, průměrný věk jejich členů a další indikátory. Toto vše je měřeno na úrovni argentinských provincií. Mezi výše zmíněnými skupinami a organizacemi občanské společnosti existují určité rozdíly, například organizace občanské společnosti dle IDSC by neměly mít povinné příspěvky svých členů. To se sice nevylučuje s definicí *Mutuales*, ale vzhledem k tomu, jaké další indikátory jsou v tomto indexu obsaženy, je velmi vhodným rozšířením indexu sociálního kapitálu v tomto článku. Navíc obsahuje všechny

¹⁵Rozhodl jsem se ze zkoumání vlivu sociálního kapitálu na subnacionální demokracii úplně vynechat Ciudad de Buenos Aires. Důvod pro toto je prostý: hlavní město Argentiny sice není outlier z hlediska subnacionální demokracie, ale je jím v případě sociálního kapitálu a některých kontrolních proměnných (viz dále). Vykazuje vysoká čísla u většiny indikátorů sociálního kapitálu, navíc je odlišné od provincií v tom smyslu, že má poněkud jinou legislativu, rozpočet a příspěvky od federální vlády jsou také odlišného charakteru, ve volbách, které sice probíhají ve stejné nebo obdobné termíny, se volí do městské rady a místo guvernéra se volí starosta.

¹⁶Tento indikátor používá například Kostecký (Kostecký, Patočková a Vobecká 2007), přičemž vychází z Putnamova pojetí sociálního kapitálu. Zmiňovaní autoři tam však zahrnují pouze neziskové organizace. Já jsem zahrnul i hustotu *Cooperativas*, což by mohlo být sporné vzhledem k tomu, že generují určitý zisk. S ohledem na jejich předchozí definici (velkou většinu tohoto zisku vkládají zpět do organizace) to však může být užitečný indikátor.

¹⁷IDSC – Indice de Desarrollo Sociedad Civil de Argentina, Total País, <http://gadis-asociacion.org/documentos/IDSC%20de%20Arg.pdf>, 21. 10. 2016.

typy neziskových organizací. Posledním indikátorem sociálního kapitálu, který ve své analýze použiji, je *míra kriminality*. Někteří autoři ho používají k hodnocení důvěry, respektive nedůvěry ve společnost. K tomuto účelu použiji tento indikátor také. Pileček a Jančák (2010) však i přes to, že tento indikátor používají také při zkoumání úrovně sociálního kapitálu v okresech České republiky, upozorňují na některé jeho problémy, jako je například to, že může ukazovat i na jiné faktory, které se sociálním kapitálem nespojují (třeba sociopatologické jevy). Myslím si, že může souviset například i s chudobou, což by indikovalo zase spíše ekonomické jevy. Ovšem když si uvědomíme, že ve společnosti s vysokou úrovní sociálního kapitálu by měla být silně přítomna generalizovaná důvěra a reciprocita, pak z toho můžeme odvodit, že zde nejspíše bude i nízká míra kriminality. Jak také upozorňují Pileček a Jančák, tak těžko uchopitelný jev, jako je generalizovaná důvěra se dá jen velmi těžko transformovat do nějakých měřitelných jednotek, protože odpovídá subjektivně chápané formě sociálního kapitálu, jíž označují jako kognitivní.¹⁸ Z tohoto pohledu se *míra kriminality* v jednotlivých provinciích Argentiny jeví jako velmi dobrý indikátor sociálního kapitálu. Je to jednoduše počet kriminálních činů a deliktů na 1000 obyvatel v dané provincii.¹⁹

Jelikož jsou tu opět konceptuálně odlišné indikátory (míra kriminality oproti ostatním), bylo třeba najít způsob, jak sestavit výsledný index. Faktorová analýza byla v tomto případě nejednoznačná, takže jsem zvolil odlišný postup, a sice převedení daných indikátorů na *Z scores*²⁰ a jejich následné zprůměrování. Výsledky této analýzy jsou následující (Tabulka 2): největší hodnotu sociálního kapitálu má dle tohoto modelu jednoznačně provincie Santa Fe (1,90). Až daleko za ní je provincie Chaco (0,39). Na opačném konci spektra je provincie Corrientes (-0,68).

Tabulka 2: Index sociálního kapitálu a jeho indikátory: statistiky jednotlivých provincií.

Table 2: Index of social capital and its indicators: statistics of Argentine provinces.

Provincie	Sociální kapitál	Počet Cooperativas na 1000 ob.	Počet Mutuales na 1000 ob.	Členství v Cooperativas (na poč. ob.)	Členství v Mutuales (na poč. ob.)	La Iniciativa Asociativa	Míra kriminality
Buenos Aires	-,37	,67	,08	,20	,05	,50	,81
Catamarca	-,12	1,14	,10	,02	,07	,48	,84
Córdoba	-,23	,45	,13	,18	,10	,51	,80
Corrientes	-,68	,45	,05	,02	,01	,43	,90
Entre Ríos	,23	,62	,17	,18	,09	,47	,91
Formosa	-,31	,57	,08	,05	,02	,46	,92
Chaco	,39	1,14	,08	,03	,05	,61	,90
Chubut	,22	,59	,10	,17	,04	,52	,96
Jujuy	,33	1,63	,06	,04	,02	,55	,90
La Pampa	,26	,27	,12	,49	,06	,48	,94
La Rioja	,33	1,03	,12	,02	,05	,57	,89
Mendoza	-,35	,30	,13	,11	,08	,53	,79
Misiones	-,56	,93	,05	,15	,02	,38	,88
Neuquén	-,11	,76	,08	,14	,04	,49	,90
Río Negro	,12	,84	,09	,10	,10	,52	,89

(pokračování na další straně)

¹⁸Míru kriminality používá jako indikátor sociálního kapitálu také John Field (2008).

¹⁹Tento indikátor je otočen tak, aby nižší *míra kriminality* v dané provincii (tedy nižší počet deliktů) indikovala vyšší míru sociálního kapitálu. Dostupné statistiky o počtu kriminálních činů a deliktů pro jednotlivé provincie z údajů Dirección Nacional de Política Criminal (Ministerio de Justicia y Derechos Humanos) za posledních pět zdokumentovaných let (2008 až 2012) jsem zprůměroval, čímž jsem dostal hodnoty tohoto indikátoru pro jednotlivé případy.

²⁰To jsou čísla, která standardizují konceptuálně opačné indikátory na stejnou úroveň.

	(pokračování z předchozí strany)						
Salta	-,55	,62	,04	,01	,01	,52	,84
San Juan	-,30	,68	,10	,02	,07	,48	,86
San Luis	-,38	,35	,05	,08	,02	,55	,87
Santiago del Estero	,02	,84	,13	,04	,04	,43	,96
Santa Cruz	,33	1,38	,08	,02	,03	,52	,95
Santa Fe	1,90	,48	,27	,86	,52	,51	,90
Tierra del Fuego	-,19	,66	,13	,15	,03	,49	,84
Tucumán	,04	1,17	,11	,01	,07	,44	,91

Zdroje: IDSC, INAES, INDEC, Ministerio de Justicia y Derechos Humanos a vlastní výpočty.

Podobná situace s *outliers* jako u subnacionální demokracie vyvstala i zde. Už na první pohled je jasné, že jednoznačným *outlierem* bude provincie Santa Fe. Analýza toto tvrzení potvrdila a ukázala, že provincie Santa Fe není pouze *outlier*, ale že zároveň vykazuje extrémní hodnotu sociálního kapitálu oproti ostatním. U druhé analýzy tedy bude provincie Santa Fe vynechána.

V analýze jsou použity také dvě kontrolní proměnné – *HDP na hlavu* a *dělení peněz z federální vlády mezi provincie*,²¹ což je proměnná podobná Gervasoniho (2010) federálním transferům. V tomto případě se jedná o přerozdělování daní a prostředků pocházejících výhradně z národní úrovně. Sem spadají veškeré prostředky od C. F. I., což je komise, která navrhuje investice do rozvoje provincií dle aktuální potřeby (tyto výdaje tvoří nejvyšší podíl z těchto čísel), dále sem patří finance na vzdělávání, služby, infrastrukturu, energie, různé vybrané a následně přerozdělené daně, fondy na kompenzaci nerovností a podobně. Jsou to tedy prostředky, které provincie nevydělají, ale které dostanou coby rentu od státu. Dle Gervasoniho teorie je právě rozdíl v obdobných příjmech provincií příčinou odlišného stupně jejich demokracie. Tato proměnná je vyjádřena přepočtem přijatých peněz na jednoho obyvatele dané provincie (ze zprůměrované hodnoty těchto příjmů provincie za pět let). I u těchto proměnných jsem zkoumal, zda zde nejsou *outliers*, a u provincie Tierra del Fuego je oproti ostatním výrazně vysoká hodnota těchto příjmů na jednoho obyvatele (13,73 oproti hodnotě 10,13 u druhé Catamarcy) a je hodnocena jako *outlier*. Tierra del Fuego však bude vynechána ze druhé analýzy už z důvodu pozice *outliera* u *sociálního kapitálu*, takže tento problém je vyřešen. U *HDP na hlavu* je situace obdobná, opět je *outlierem* Tierra del Fuego, dalším však je provincie Santa Cruz, takže i ta bude u druhé analýzy vynechána.

9. VÝSLEDKY ANALÝZY A JEJICH INTERPRETACE

Pro začátek jsem vypočítal Pearsonovy korelační koeficienty pro dvě hlavní proměnné – *subnacionální demokracii* a *sociální kapitál* – a pro dvě kontrolní proměnné

²¹Data pro *HDP na hlavu* jsem čerpal z dokumentu instituce CEPAL nazvaného *Panorama del desarrollo territorial en América Latina y el Caribe* dostupného například zde: http://repositorio.cepal.org/bitstream/handle/11362/39223/S1500808_es.pdf?sequence=1, 21. 10. 2016. Data pro *dělení peněz z federální vlády mezi provincie* jsem potom získal z údajů argentinského Ministerio de Economía y Finanzas Públicas.

– *HDP na hlavu a toky peněz z federální vlády do provincií* (Tabulky 3 (s *outliers*) a 4 (bez *outliers*)). Analýza s *outliers* přinesla následující výsledky:

- Je zde pouze statisticky nevýznamná pozitivní korelace mezi *sociálním kapitálem* a *subnacionální demokracií* (0,225). To znamená, že mezi těmito proměnnými sice existuje určitý vztah v pozitivním směru, je ale velmi slabý a postrádá větší význam. Ani mezi ostatními proměnnými neexistuje statisticky významná korelace.
- Nejvyšší korelace je mezi *HDP na hlavu* a *subnacionální demokracií* (0,330), mezi *HDP na hlavu* a *dělením peněz z federální vlády* je potom korelace o něco nižší (0,314). Mezi *sociálním kapitálem* a proměnnou *HDP na hlavu* je pouze slabá korelace (0,154). Velmi slabé negativní korelace existují mezi *dělením peněz z federální vlády* a *subnacionální demokracií* (−0,043) a *dělením peněz* a *sociálním kapitálem* (−0,018). Všechny korelace jsou tedy v poměrně očekávaném směru, nicméně nejsou nijak významné.

Analýza bez *outliers*, tedy čtyř výše uvedených provincií, přinesla poněkud odlišné výsledky:

- Nejvyšší korelace (ale opět statisticky nevýznamná) je mezi *sociálním kapitálem* a *dělením peněz z federální vlády* (0,351). Zajímavé však v tomto případě je, že podle tohoto měření má se *subnacionální demokracií* nejsilnější vztah právě *sociální kapitál*, i když se jedná o statisticky nevýznamnou korelaci (0,239).
- Při vyloučení *outliers* z analýzy se téměř úplně otočil vztah mezi *HDP na hlavu* a *subnacionální demokracií* (z 0,327 na −0,121). Slabá korelace mezi *sociálním kapitálem* a *subnacionální demokracií* ukazuje, že mezi těmito dvěma proměnnými neexistuje významnější vztah. Je ovšem třeba tuto korelaci prověřit a zjistit, zda model, který je představen v této části má nějaký významnější vliv na *subnacionální demokracii*, nebo zda naopak *subnacionální demokracie* nějak významněji ovlivňuje některou z těchto proměnných. K tomuto nám poslouží regresní analýza. Ta by měla ukázat, zda existuje nějaký vztah nikoliv volně mezi proměnnými, ale mezi *subnacionální demokracií* coby závislou proměnnou a *sociálním kapitálem*, *HDP na hlavu* a *dělením peněz z federální vlády* coby nezávislými proměnnými na úrovni provincií.

Tabulka 3: Korelace mezi hlavními a kontrolními proměnnými (s outliers).

Table 3: Pearson correlation coefficients of main and control variables (with outliers).

	Subnacionální demokracie	Sociální kapitál	Dělení peněz z federální vlády	HDP na obyvatele
Subnacionální demokracie	1	,225	-,043	,330
Sociální kapitál	,225	1	-,018	,148
Dělení peněz z federální vlády	-,043	-,018	1	,314
HDP na obyvatele	,330	,148	,314	1

Zdroje: u HDP na hlavu CEPAL, u dělení peněz z federální vlády mezi provincie Ministerio de Economía y Finanzas Públicas a vlastní výpočty.

Tabulka 4: Korelace mezi hlavními a kontrolními proměnnými (bez outliers).

Table 4: Pearson correlation coefficients of main and control variables (without outliers).

	Subnacionální demokracie	Sociální kapitál	Dělení peněz z federální vlády	HDP na obyvatele
Subnacionální demokracie	1	,239	-,084	-,121
Sociální kapitál	,239	1	,351	,113
Dělení peněz z federální vlády	-,084	,351	1	-,180
HDP na obyvatele	-,121	,113	-,180	1

Zdroje: u HDP na hlavu CEPAL, u dělení peněz z federální vlády mezi provincie Ministerio de Economía y Finanzas Públicas a vlastní výpočty.

Provedl jsem tedy regresní analýzu, a to dvakrát – opět nejdříve tu, která obsahuje tzv. *outliers*, a poté analýzu bez nich. Nejdříve budu prezentovat výsledky analýzy s *outliers*.²² Pomocí takzvaného Mahalanobisova rozestupu (což je kritérium u regresní analýzy, které určuje kritické hodnoty vůči počtu nezávislých proměnných obsažených v dané analýze) jsem hledal *outliers* pro celkový model regresní analýzy. Pomocí tohoto kritéria jsem žádný z případů (provincií) nemohl hodnotit tímto způsobem. Při posuzování účinků jednotlivých nezávislých proměnných na *subnacionální demokracii* (Tabulka 5) v tomto případě vyšlo, že největší účinek má proměnná *HDP na hlavu* (0,352), přičemž ani tato hodnota nevykazuje statistickou významnost ($p = 0,133$). Účinky dalších nezávislých proměnných jsou potom o poznání nižší. Druhá v pořadí je proměnná *sociální kapitál*, která má účinek 0,170 ($p = 0,435$). Její význam je tedy o poznání nižší a dá se říci, že její účinky na *subnacionální demokracii* jsou velmi slabé. Ještě nižší výsledek ($-0,151$, $p = 0,505$) je potom u proměnné *dělení peněz z federální vlády*. Pokud provedeme obdobnou regresní analýzu s tím, že jsou z ní vyloučeni *outliers* (Tabulka 6),²³ pak z ní vyplynou o něco zajímavější, avšak opět statisticky nevýznamné výsledky. Největší unikátní účinek na závislou proměnnou tentokrát prokázala proměnná *sociální kapitál* (0,347). U *HDP na hlavu* vyšel téměř naprosto opačný účinek než předtím ($-0,203$), ale vyšší negativní účinek tentokrát vyšel u *dělení peněz z federální vlády* ($-0,242$).

²²R² = 0,161, $p = 0,332$ (Tabulka 5).

²³R² = 0,128, $p = 0,577$ (Tabulka 6).

Tabulka 5: Shrnutí modelu regresní analýzy (s outliers).

Table 5: Multiple regression analysis model (with outliers).

R2	Statistická významnost celého modelu	Účinky jednotlivých nezávislých proměnných na subnacionální demokracii (standardizovaný koeficient)		Statistická významnost účinků nezávislých proměnných
,161	p = ,332	Sociální kapitál	,170	,435
		Dělení peněz	-,151	,505
		HDP na hlavu	,352	,133

Nezávislé proměnné: Sociální kapitál, Dělení peněz z federální vlády mezi provincie, HDP na hlavu.

Závislá proměnná: Subnacionální demokracie.

Tabulka 6: Shrnutí modelu regresní analýzy (bez outliers).

Table 6: Multiple regression analysis model (without outliers).

R2	Statistická významnost celého modelu	Účinky jednotlivých nezávislých proměnných na subnacionální demokracii (standardizovaný koeficient)		Statistická významnost účinků nezávislých proměnných
,128	p = ,577	Sociální kapitál	,347	,223
		Dělení peněz	-,242	,392
		HDP na hlavu	-,203	,445

Nezávislé proměnné: Sociální kapitál, Dělení peněz z federální vlády mezi provincie, HDP na hlavu.

Závislá proměnná: Subnacionální demokracie.

Z výsledků je zjevné, že zde pravděpodobně neexistuje příliš silný vztah mezi pojetím sociálního kapitálu, jež je představeno v tomto článku, a demokracií na úrovni provincií, a to i po kontrole dalšími nezávislými proměnnými – *HDP na hlavu* a *dělením peněz z federální vlády mezi provincie*. Na základě těchto analýz se tedy dá říci, že míra sociálního kapitálu příliš neovlivňuje subnacionální demokracii na úrovni provincií Argentiny. To je však poměrně silné tvrzení, a to především ze dvou důvodů. Jednak, sociální kapitál i subnacionální demokracii můžeme definovat různými způsoby, toto je pouze jeden z možných. Druhý důvod je ten, že použitých indikátorů je u tohoto pojetí sociálního kapitálu poměrně malý počet a každý z nich může působit různě.²⁴

U *indexu subnacionální demokracie* je třeba si uvědomit, že do něj nejsou zahrnuty některé indikátory, jako jsou například lidská práva. Gervasoni (2010) však správně upozorňuje na relativní nedostupnost dat pro tyto faktory na úrovni argentinských provincií. Bývají však vysoce korelovány s indikátory *soutěživosti*, takže jejich užití zde není nezbytně nutné.

Poměrně zajímavé výsledky nám však vyplynou při provedení jednoduchých korelací mezi jednotlivými indikátory. Například počet *Mutuales na 1000 obyvatel* při ponechání *outliers* v analýze koreluje statisticky nejvýznamněji se *subnacionální demokracií*, což naznačuje, že čím vyšší je počet těchto organizací v provincii, tím lepší je zde demokracie a naopak. Pokud však vyjmemme *outliers* z analýzy, žádnou významnou korelaci zde nenajdeme. Zajímavý je však vztah *počtu Co-*

²⁴Zde je nutné podotknout, že velkou roli hraje dostupnost použitelných dat. Jsem si vědom, že by bylo ideální rozšířit počet indikátorů a navýšit počet případů (ideálně také provést *pooled cross-sectional data analysis*), ale z důvodů nedostupnosti dat a také například toho, že Ciudad de Buenos Aires leží výrazně mimo téměř všechny hodnoty, jsem se musel spokojit s takto omezeným spektrem.

operativas s možnosti znovuzvolení ($-0,669$). Je statisticky významný, velmi silný a z hlediska tohoto zkoumání také v očekávaném směru. Interpretace zde však může být poměrně rozporuplná, protože počet *Cooperativas* (tedy hustota těchto organizací v dané provincii) koreluje v některých případech opačně s některými dalšími indikátory *sociálního kapitálu* (například se *členstvím v Cooperativas*), a navíc nekoreluje nijak silně s dalšími ukazateli *počtu a členství* v obou typech organizací, ani s *asociativní iniciativou*.

Stejně tak jsou rozporuplné výsledky vlivu *míry kriminality* na demokracii v daných provinciích při ponechání outliers v analýze (po vyjmutí jsou koeficienty nižší a statisticky nevýznamné). Ta koreluje (po úpravě tak, aby její nižší míra odpovídala vyššímu sociálnímu kapitálu) poměrně výrazně negativně nejen se *subnacionální demokracií*, ale také s jejími jednotlivými indikátory, a to opět opačně, než bychom čekali (negativně s indikátory *soutěživosti* a pozitivně zejména s indikátorem *kontrola legislativy*). Možným alternativním vysvětlením pro tato zjištění by mohlo být dělení obyvatelstva mezi městské a venkovské. Ověřoval jsem proto toto možné vysvětlení s konkrétními daty procentuálního podílu městského obyvatelstva oproti venkovskému na úrovních provincií Argentiny. Výsledek je takový, že neexistuje statisticky významná pozitivní korelace mezi *podílem městského obyvatelstva a kriminalitou*, ačkoliv je hodnota (i při vyloučení outliers) dle očekávání negativní ($-0,230$, respektive $-0,393$ bez outliers).

Pokud to tedy zobecníme, pak z výsledků analýzy provedené v této práci vyplývá, že sociální kapitál, respektive jeho koncept v této práci, nemá příliš velký vliv na subnacionální demokracii, tedy na demokracii na úrovni provincií Argentiny. Určité signály, že občanská společnost v provinciích má vliv na demokracii, tu však jsou. Vyplývají například z pozitivní korelace mezi *počtem Mutuales na 1000 obyvatel* a *subnacionální demokracií*. Ta se sice prokázala jen při ponechání outliers v analýze, ale nemůžeme přesně určit, ve kterém případě jsou výsledky více zkreslené. Při ponechání outliers v analýze totiž riskujeme, že nám tyto případy výsledky značně zkreslí, nicméně při jejich vynechání zase máme nižší počet zkoumaných případů (argentinských provincií), takže výsledky jsou méně průkazné.

10. ZÁVĚR

Teorie sociálního kapitálu Roberta D. Putnama a závěry z ní vyplývající jsou sice již poněkud staršího data, nicméně se stále dají aplikovat na některé případy. Rozhodně však nemůžeme generalizovat a tvrdit, že je obecně platná. V různých podmínkách a s různými daty dojdeme k různým výsledkům.

To je pravděpodobně i případ Argentiny a jejích provincií. Teoreticky by moje hypotéza mohla znít takto: sociální kapitál ovlivňuje demokracii na úrovni argentinských provincií. Jistě, jednou z námitek může být to, že Putnam nepracoval s demokracií, ale v *Making Democracy Work* (1993) testoval vliv sociálního kapitálu na vládní výkon, což je konceptuálně velmi odlišná proměnná. Jak jsem již zmiňoval, Putnam tyto pojmy do určité míry zaměňuje a jeho pojetí vládního výkonu vlastně pracuje s tím, že se tento výkon odehrává v demokratických podmínkách. Proto může být užití *indexu subnacionální demokracie* velmi vhodnou

alternativou a navíc možností, jak prozkoumat vliv sociálního kapitálu na odlišný prvek politického systému, než je vládní výkon.

Putnamovy výzkumy byly rozsáhle kritizovány, nepopíratelně však přinesly určité výsledky, jež inspirovaly k dalším výzkumům mnoho autorů. Jeho pojetí sociálního kapitálu, které je postavené na reciprocitě, generalizované důvěře a ochotě se sdružovat, jsem se v této studii snažil co nejvíce obsáhnout také já. Ačkoliv jsem se při operacionalizaci sociálního kapitálu potýkal s některými problémy, jako jsou nedostatek dat či dilema, zda jsou některé z indikátorů vhodné či nikoliv, myslím si, že takto postavený *index sociálního kapitálu* může poměrně dobře posloužit jako startovací motor pro další výzkum. Musíme si uvědomit, že například generalizovaná důvěra, ale třeba i sociální kapitál jako celek, jsou velmi abstraktní pojmy, takže jejich konkrétní vyjádření v podobě indikátorů a proměnných je poměrně složité.

Z výsledků mé analýzy vyplynulo, že mezi sociálním kapitálem a subnacionální demokracií v Argentině sice neexistuje statisticky významná korelace, není však ani vyloženě slabá a vztah mezi oběma proměnnými je v pozitivním, tedy očekávaném směru. Pomocí regresní analýzy jsem se snažil dokázat, že tento vztah existuje také v takovém směru, že sociální kapitál jako nezávislá proměnná ovlivňuje subnacionální demokracii, tedy závislou proměnnou. Ani tato analýza však nepřinesla přesvědčivý výsledek, a to ani jako celek, ani u unikátního účinku *sociálního kapitálu* na *subnacionální demokracii*. Lepší výsledky přineslo zkoumání vlivu jednotlivých indikátorů *sociálního kapitálu* na *subnacionální demokracii*. Ty naznačují, že určité prvky občanské společnosti mají pozitivní vliv na demokracii v provinciích Argentiny. Zde bych viděl perspektivu pro další výzkum v dané oblasti.

Hlavním cílem tohoto článku bylo zjistit, zda má sociální kapitál vliv na demokracii v provinciích Argentiny. Tento cíl byl naplněn s pomocí kvantitativní analýzy, která přinesla v tomto směru statisticky nevýznamné (a tudíž de facto negativní) výsledky. I přes to však lze přínos této studie spatřovat zejména v tom, že otestovala teorii sociálního kapitálu v praxi na případech argentinských provincií a může se tak stát základem pro další výzkum v této oblasti. Velmi dobře také ukazuje, že s dostupnými daty a jejich správnou operacionalizací se dá tato teorie testovat v různých podmínkách. Argentinské provincie zde představovaly takřka ideální případy, protože rozdíly na úrovni demokracie jsou tam markantní a, jak jsem již zmiňoval, představují diskutované téma. Tento článek však zároveň ukazuje, že takovýto výzkum nemusí být veden pouze na úrovni provincií nebo obdobných jednotek (ze správního hlediska), ale může být prováděn také na lokální (kraje, okresy, města apod.) nebo naopak národní (např. srovnání států v určitém regionu) úrovni. V tomto směru je tak tato studie do určité míry jakýmsi „návodem“ pro další výzkumy, protože kostra této analýzy je velmi dobře přenositelná.

I přes nejednoznačnost výsledků analýzy si myslím, že by Putnamova teorie mohla mít určitou platnost i v argentinských provinciích. K výzkumu, který by zde jednoznačně potvrdil pozitivní vliv sociálního kapitálu na demokracii, však povede ještě dlouhá cesta. A ta nemusí záviset jen na vědecké činnosti, ale také na činnosti a aktivitě občanů těchto provincií.

SEZNAM ZDROJŮ

LITERATURA

- ARCE, Moisés a MANGONNET Jorge (2013): Competitiveness, Partisanship, and Subnational Protest in Argentina. *Comparative Political Studies*, roč. 46, č. 8, s. 895–919.
- ARDANAZ, Martín, LEIRAS, Marcelo a TOMMASI, Mariano (2010): *The Politics of Federalism in Argentina and its Effects on Governance and Accountability*. Working Paper, Columbia University, Universidad de San Andrés (<http://faculty.udesa.edu.ar/tommasi/papers/wp/Ardanaz%20Leiras%20Tommasi.pdf>, 20. 10. 2016).
- ARMONY Ariel (2004): *The Dubious Link: Civic Engagement and Democratization*. Stanford: Stanford University Press.
- BADESCU, Gabriel a USLANER Eric M. (2003): *Social Capital and the Transition to Democracy*. New York: Routledge.
- BAKKE, Kristin M. a WIBBELS, Erik (2006): Diversity, Disparity, and Civil Conflict in Federal States. *World Politics*, roč. 59, č. 1, s. 1–50.
- BALVÉ, Beba C. et al. (2012): *La cuestión obrera II. Sindicalización. Estrategia hacia una democracia con obreros*. Centro de Investigación en Ciencias Sociales – CICSO (<http://www.rebellion.org/docs/160408.pdf>, 20. 10. 2016).
- BEHREND, Jacqueline (2011): The Unevenness of Democracy at the Subnational Level: Provincial Closed Games in Argentina. *Latin American Research Review*, roč. 46, č. 1, s. 150–176.
- BENTON, Allyson Lucinda (2002): Presidentes fuertes, provincias poderosas: la economía política de la construcción de partidos en el sistema federal argentino. *Política y gobierno*, roč. 10, č. 1, s. 103–137.
- BOIX, Carles a POSNER, Daniel N. (1996): *Making Social Capital Work: A Review of Robert Putnam's Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy*. Working paper No 96-4, The Weatherhead Center for International Affairs (<http://web.mit.edu/posner/www/papers/9604.pdf>, 21. 10. 2016).
- BONNIN, Juan Eduardo (2009): Religious and Political Discourse in Argentina: The Case of Reconciliation. *Discourse and Society*, roč. 20, č. 3, s. 327–343.
- BOOTH, John A. a BAYER RICHARD, Patricia (1998): *Civil Society, Political Capital, and Democratization in Central America*. Paper presented at the XXI International Congress of the Latin American Studies Association, Guadalajara, Mexico, April 17–19, 1997.
- BOURDIEU, Pierre (1985): The forms of capital. In: Richardson, J. G (ed.): *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*. New York: Greenwood, s. 241–260.
- BRUSCO, Valeria, NAZARENO, Marcelo a STOKES, Susan Carol (2004): Vote Buying in Argentina. *Latin American Research Review*, roč. 39, č. 2, s. 66–88.
- BUCHANAN, James M. a TULLOCK, Gordon (1965): *The Calculus of Consent. Logical Foundations of Constitutional Democracy*. Ann Arbor Paperback.
- COHEN, Jean L. a ARATO, Andrew (1997): *Civil Society and Political Theory*. Fourth Edition, Cambridge: The MIT Press.
- COLEMAN, James S. (1988): Social Capital in the Creation of Human Capital. *The American Journal of Sociology*, roč. 94, s. 95–120.
- DE TOCQUEVILLE, Alexis (2000): *Demokracie v Americe*. Praha: Academia.
- DEFILIPPIS, James (2001): The Myth of Social Capital in Community Development. *Housing Policy Debate*, roč. 12, č. 4, s. 781–806.

- DIAMOND, Larry (1999): *Developing Democracy: Toward Consolidation*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- DIAZ-CAYEROS, Alberto (2006): *Federalism, Fiscal Authority, and Centralization in Latin America*. Cambridge: Cambridge University Press.
- FIELD, John (2008): *Social Capital*. Second Edition. New York: Routledge.
- FUKUYAMA, Francis (1997): *Social Capital*. Paper presented at The Tanner Lectures on Human Values, Brasenose College, Oxford May 12–15 1997 (http://tannerlectures.utah.edu/_documents/a-to-z/f/Fukuyama98.pdf, 20. 10. 2016).
- GERVASONI, Carlos (2010): A Rentier Theory of Subnational Regimes: Fiscal Federalism, Democracy, and Authoritarianism in the Argentine Provinces. *World Politics*, roč. 62, č. 2, s. 302–340.
- GIBSON, Edward L. (2005): Boundary Control: Subnational Authoritarianism in Democratic Countries. *World Politics*, roč. 58, č. 1, s. 101–132.
- GROOTAERT, Christiaan a VAN BASTELAERT, Thierry (2002): *The Role of Social Capital in Development. An Empirical Assessment*. Cambridge: Cambridge University Press.
- HARDIN, Russel (1998): Trust in Government. In: Braithwaite, Valerie a Levi, Margaret (eds.): *Trust and Governance*. New York: Russel Sage Foundation, s. 9–27.
- HELD, David (2006): *Models of Democracy*. Third Edition. Cambridge: Polity Press.
- JONES, Mark P., SANGUINETTI, Pablo a TOMMASI, Mariano (1999): Politics, Institutions, and Public Spending in the Argentine Provinces. In: Poterba, James a von Hagen, Jürgen (eds.): *Fiscal Institutions and Fiscal Performance*. Chicago: University of Chicago Press, s. 135–150.
- KLESNER, Joseph L. (2007): Social Capital and Political Participation in Latin America: Evidence from Argentina, Chile, Mexico, and Peru. *Latin American Research Review*, roč. 42, č. 2, s. 1–32.
- KNACK, Stephen (2002): Social Capital and the Quality of Government: Evidence from the States. *American Journal of Political Science*, roč. 46, č. 4, s. 772–785.
- KOSTELECKÝ, Tomáš, PATOČKOVÁ, Věra a VOBECKÁ, Jana (2007): Kraje v České republice – existují souvislosti mezi ekonomickým rozvojem, sociálním kapitálem a výkonem krajských vlád? *Sociologický časopis*, roč. 43, č. 5, s. 911–943.
- LEVINS, Charlotte M. (2013): The Rentier State and the Survival of Arab Absolute Monarchies. *Rutgers Journal of Law and Religion*, roč. 14, s. 388–423.
- MAZZUCA, Sebastián L. (2013): The Rise of Rentier Populism. *Journal of Democracy*, roč. 24, č. 2, s. 108–122.
- MOSCOVICH, Lorena (2012): From Top To Bottom (and To the Top Again): Federal Spending, Sub-national Coalitions, and Protests in Argentina, 2002–2006. *Journal of Politics in Latin America*, roč. 4, č. 1, s. 35–72.
- OLSON, Mancur (1975): The Logic of Collective Action. Public Goods and the Theory of Groups. *Harvard Economic Studies*, vol. CXXIV.
- OSTROM, Elinor (1990): *Governing the Commons: the Evolution of Institutions for Collective Action*. Cambridge: Cambridge University Press.
- PALLANT, Julie (2001): *SPSS Survival Manual: A step by step guide to data analysis using SPSS for Windows (Versions 10 and 11)*. Maidenhead: Open University Press.
- PALOMINO, Héctor (1999): *Unions and Civil Society in Contemporary Argentina. Civil Society and Democratic Governance in the Andes and the Southern Cone. Comparative Regional Project*. Ford Foundation – Departement of Social Sciences PUCP (www.ids.ac.uk/ids/civsoc/final/argen/arg2.doc, 20. 10. 2016).

- PALOMINO, Héctor (2004): La Argentina hoy – Los movimientos sociales. *Revista Herramienta* 27, Octubre de 2004 (<http://www.herramienta.com.ar/revista-herramienta-n-27/la-argentina-hoy-los-movimientos-sociales>, 20. 10. 2016).
- PERUZZOTTI, Enrique (2004): Redefiniendo la Representación Política: la Sociedad Civil Argentina y el Sistema Representativo en los noventa. *Política y Gobierno*, roč. 11, č. 1, s. 43–72.
- PERUZZOTTI, Enrique (2010): Accountability Struggles in Democratic Argentina: Civic Engagement from the Human Rights Movement to the Néstor Kirchner Administration. *Laboratorium*, roč. 2, č. 3, s. 65–85.
- PILEČEK, Jan a JANČÁK, Vít (2010): Je možné měřit sociální kapitál? Analýza územní diferenciace okresů Česka. *Geografie*, roč. 115, č. 1, s. 78–95.
- PUTNAM, Robert D. (1993): *Making Democracy Work. Civic Traditions in Modern Italy*. Princeton: Princeton University Press.
- PUTNAM, Robert D. (1995): Bowling Alone: America's Declining Social Capital. *Journal of Democracy*, roč. 6, č. 1, s. 65–78.
- PUTNAM, Robert D. (2000): *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon and Schuster.
- SENÉN GONZÁLEZ, Cecilia, MEDWID, Bárbara a TRAJTEMBERG, David (2008): *Union Membership in Argentina. A Theoretical and Methodological Debate*. Subsecretaría de Programación Técnica y Estudios Laborales (SSPTyEL) – Ministerio de Trabajo, Empleo y Seguridad Social (MTESS) (http://www.ilera-directory.org/15thworldcongress/files/papers/Track_2/Thur_W5_SENEN%20GONZALEZ.pdf, 21. 10. 2016).
- SCHMITTER, Phillippe C. (1974): Still the Century of Corporatism? In: Lehbruch, Gerhard a Schmitter, Phillippe C. (eds.): *Trends Toward Corporatist Intermediation*. Beverly Hills: Sage, s. 6–52.
- SCHUMPETER, Joseph (2003): *Capitalism, Socialism, and Democracy*. Sixth Edition. New York: Routledge.
- SKOCPOL, Theda (1996): Unravelling From Above. *The American Prospect*, č. 25, s. 20–25.
- SOBEL, Joel (2002): Can We Trust in Social Capital? *Journal of Economic Literature* březen/2002, s. 139–154.
- STOLLE, Dietlind a ROCHON, Thomas R. (1998): Are All Associations Alike? Member Diversity, Associational Type, and the Creation of Social Capital. *The American Behavioral Scientist*, roč. 42, č. 1, s. 47–65.
- TABACHNICK, Barbara G. a FIDELL, Linda S. (2013): *Using Multivariate Statistics*. Sixth Edition. New Jersey: Pearson.
- TARROW, Sydney (1996): Making Social Science Work Across Space and Time: A Critical Reflection on Robert Putnam's Making Democracy Work. *The American Political Science Review*, roč. 90, č. 2, s. 389–397.
- VILLALÓN, Roberta (2007): Neoliberalism, Corruption, and Legacies of Contention: Argentina's Social Movements, 1993–2006. *Latin American Perspectives*, roč. 34, č. 2, s. 139–156.
- WAKEFIELD LAUGHLIN, Tammy (2012): *The Effects of Social Capital on Local Government Performance and Economic Development*. Dizertační práce. Auburn, Alabama: Graduate Faculty of Auburn University.
- WARREN, Sarah D. (2009): How Will We Recognize Each Other as Mapuche? Gender and Ethnic Identity Performances in Argentina. *Gender and Society*, roč. 23, č. 6, s. 768–789.

INTERNETOVÉ ZDROJE

Andy Tow Blog (Atlas Electoral), <http://www.andytow.com/blog/>, 21. 10. 2016.

Cepal (Comisión Económica para América Latina y el Caribe) – *Panorama del desarrollo territorial en América Latina y el Caribe*, http://repositorio.cepal.org/bitstream/handle/11362/39223/S1500808_es.pdf?sequence=1, 21. 10. 2016.

IDSC – Índice de Desarrollo Sociedad Civil de Argentina, Total País, Gadis, <http://gadis-asociacion.org/documentos/IDSC%20de%20Arg.pdf>, 21. 10. 2016.

INAES – Instituto Nacional de Asociativismo y Economía Social, <http://www.inaes.gob.ar/es/>, 20. 10. 2016.

INDEC – Instituto Nacional de Estadística y Censos, <http://www.indec.mecon.ar/>, 20. 10. 2016.

SUMMARY

According to Robert D. Putnam, social capital contributes to better governmental performance and also better democracy. In short, the more social capital, the better governmental performance and/or higher level of democracy. The aim of this paper is to test this claim and the hypothesis that social capital and specific components of civil society contribute to democracy on a regional level in the provinces of Argentina. Argentine provinces provide a suitable opportunity for such testing. These provinces are very autonomous, they are to a large extent independent from the central government of Argentina, and are also very different on a democratic level. Naturally, the second aim of this paper is to test the possibility that these differences are caused by social capital.

There are many ways to define social capital. In this paper, the definition is based primarily on membership in non-profit organisations, the concentration of these organisations, generalised trust, and reciprocity. At least conceptually, this basis is very similar to what Putnam calls social capital. However, it should be clear that the analysis in this paper is not as ambitious as Putnam's. In part, this is due to the data that is accessible in terms of Argentine provinces. Although there are relatively few data on social capital in these provinces, some do exist and this paper has tried to analyse them. The method used here is multivariate regression analysis. There is one dependent variable (provincial or sub-national democracy) and three independent variables. The main independent variable is social capital and there are also two control variables – GDP per capita and provinces' income from the Federal Government. There is no statistical significance of both models (with and without outliers). Nevertheless, the analysis provides some interesting outcomes. For example, when we carry out simple Pearson correlation coefficients with all indicators of four mentioned variables, we can see there is strong correlation between some of the indicators of density of non-profit organisations and sub-national democracy or its indicators.

This brings us to the conclusion that the aforementioned hypothesis that social capital and specific components of civil society contribute to democracy on the level of Argentine provinces is, at least to some extent, correct. The second claim – that differences between provinces on the level of democracy are caused by social capital – proves (in this analysis) wrong. However, both claims deserve additional and more profound investigation.